

СПОГАДИ ВАСИЛЯ ГОРБОВОГО ПРО АРЕШТИ І УВ'ЯЗНЕННЯ НІМЦЯМИ ЧЛЕНІВ ОУН У 1941 Р.

У новітній історіографії з'явилася ціла низка досліджень присвячених особливостям німецької окупації, боротьбі окупаційних властей проти українського визвольного руху. Особливо важливими є питання життєвого шляху цілої низки постатей. Саме до таких і належить особистість Василя Горбового. У контексті цього важливе значення має вивчення діяльності окупаційних органів у 1941–1944 рр. написаних на невідомих і маловідомих джерельних матеріалах. До таких робіт належать дослідження Василя Ільницького, Миколи Галіва та Віталія Тельвака [5; 6; 7].

Адвокат Володимир Горбовий брав активну участь в українському визвольному русі 1930–1930-х рр. Зважаючи на свою юридичну освіту та чималу практику, особливо у політичних судових процесах 1930-х рр., він відіграв важливу роль у правовому оформленні та підготовці українських державотворчих політичних процесів 1940–1941 рр., працюючи у складі спершу так званої Комісії Державного планування, а згодом очолюючи Український Національний Комітет.

На початку липня 1941 р. відбулася зустріч керівництва Генерал-губернаторства з проводом УНК. Німецьку сторону представляв державний підсекретар Кундт та інші урядовці, українську – Степан Бандера, Володимир Горбовий, Віктор Андрієвський, Василь Мудрий і Степан Шухевич [1, 48]. Кундт наголосив, що проголошення відновлення Української Держави у Львові не було узгоджене з німецькою владою, а інформація про підтримку з боку Берліна не відповідає дійсності. Він підкреслив, що територія є зоною воєнних дій, де політична діяльність заборонена, а створення українських органів влади визнано передчасним. Остаточне рішення, за його словами, залежало від Адольфа Гітлера. До слова, німецький чиновник особливо дорікав В. Горбовому як юристу, котрий, на його думку, здійснив протиправні (“недозволені”) дії [2, 59].

У тривалій дискусії Володимир Горбовий пояснював, що під час підготовки Інформаційного бюлетеня українці спиралися на

радіоповідомлення зі Львова й вважали їх погодженими з німецькою стороною. Степан Бандера наголосив, що українці тривалий час ведуть самостійну боротьбу проти більшовизму і не є пасивними спостерігачами подій [4, 39–43].

Після цієї розмови розпочалася хвиля арештів українських діячів. Зокрема були схоплені С. Бандера, М. Богун, Я. Рак, В. Янів, В. Євтимович, В. Бачинський, П. Ісаїв, І. Базяка [1, 51]. 5 липня 1941 р. В. Горбового заарештувало гестапо та ув'язнило у краківській тюрмі «Монте Люпіх» (Монтелюпі). Умови утримання були надзвичайно тяжкими: переповнені камери, мізерне харчування, відсутність передач і медичної допомоги. Лише згодом завдяки втручанням Українського центрального комітету дозволили передавати в'язням харчові пакунки.

Про свій досвід перебування у в'язниці Володимир Горбовий пише наступне: «Режим в тюрмі “Монте Люпіх” був жахливий. В'язні не мали змоги порозумітися зі своїми рідними. Харч був символічний. Триби легенів і шлунка ледве посувалися і масної мазути домагалися. Одначе помастити не було чим, бо сало німці вивозили, а нам скоро митися заборонили. Всі передачі харчу і одежі пропадали, бо обслуга арештованих була в руках німецьких в'язнів. Українці, як за Польщі, так і за Німеччини, вели в тій гаузі змагання верх. Їх було майже 300 осіб» [2, 59–60].

Ще більше про побут в'язнів та умови перебування у в'язниці «Монте Люпіх» пригадував інший арештант того часу – Петро Мірчук. Діяч пригадував, що внутрішня облаштування тюрми було ще гіршим ніж за польських часів, в'язничні камери, які тут називали келіями були суттєво переповнені. У невеликій келії, яка була призначена для одного чи двох в'язнів поміщували аж до шести осіб [3, 18]. Також П. Мірчук відзначав, що хоча їх зарештували як українців, але на відміну від поляків, які мали підтримку Польського Червоного Хреста, що надсилав посилки, в українців не було зовнішньої допомоги. А початково Українському Центральному Комітетові «німці не хотіли признати компетенції допомоги арештованим», тому «шість тижнів прийшлося нам жити виключно на голодовому тюремному харчі, без проходу, без можливості обмитися, поголитися чи змінити білизну» [3, 18–19].

Володимир Горбовий зумів передати звістку про місце свого перебування дружині. Вона звернулась до Служби безпеки (SD) та до урядовця Гайма: «він замітив її, прийняв сухо, але доволі ввіч-

ливо. Вона коротко з'ясувала мое положення в тюрмі. Засадничого погляду на справу мого ув'язнення не зачіпала» [2, 61]. Через виснаження і хворобу навесні 1942 р. Горбового перевели до лікарні, а згодом звільнили – ймовірно, з огляду на зміну тактику німецької влади щодо українських політичних в'язнів.

Таким чином, після проголошення Акта відновлення державності німецьке керівництво фактично заборонило самостійну політичну діяльність українського народу та вдалося до репресій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бедрій А. Борець і мученик за Україну – д-р Володимир Горбовий. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1995. 87 с.

2. Горбовий В. Спогади «Погода совісті» від 30.01.1978. Долина. *Архів Центру Дослідження Визвольного Руху. Фонд 12. Збірка Документів з різних колекцій, зібраних Центром дослідження визвольного руху. Том 5 Володимир Горбовий.*

3. Мірчук П. У німецьких млинах смерті. Спомини з побуту в німецьких тюрмах і концлагерах 1941–1945. Нью-Йорк, Лондон: Український Союз Політичних В'язнів, 1957. 236 с.

4. Niederschrift über die Rücksprache mit Mitgliedern des ukrainische Nationalkomitees und Stepan Bandera. Von. 3.7.1941. *УПА в світлі німецьких документів. Книга третя: червень 1941–травень 1943. Літопис УПА.* Торонто, 1991. Том 21. С. 39–43.

5. Ilnytskyi V., Haliv M. Structure and activities of Romanian intelligence and counterintelligence bodies in Transnistria (1941–1944) (based on SSA SSU). *Analele Universității din Craiova. Istorie (Annals of the University of Craiova. History).* 2020. Anul. XXV. № 1 (37). April. S. 107–124.

6. Ilnytskyi V., Telvak V. Operative investigations of the participants of Ukrainian liberation movement in romanian people's republic (1955–1957) by the soviet repressive bodies. *Analele Universității din Craiova. Istorie (Annals of the University of Craiova. History).* 2018. Anul. XXIII. № 34 (2). November. S. 97–108.

7. Ilnytskyi V., Haliv M. The struggle of soviet repressive and punitive organs against former romanian intelligence and counterintelligence structures in Ukraine (1944–1951). *Analele Universității din Craiova. Istorie (Annals of the University of Craiova. History).* 2019. Anul. XXIV. № 2 (36). November. S. 103–118.